

OSMANLI DEVLETİ

XVII. Yüzyıl Duraklama Dönemi

(Bir Nevi Buhran Dönemi)

MURAT ÇINAR

17. Yüzyıl Duraklama Dönemi'nin en büyük simgelerinden biri I. Ahmet Döneminde inşa edilen 6 minareli görkemli SULTAN AHMET CAMİ idi. ASKERİ ve MALİ alanda çözülme başlamıştır. Bu döneme BUHRAN DÖNEMİ de denilmektedir.

Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümünden Karlofça Antlaşmasına kadar sürer. Bu dönemde Osmanlı kendisini batıdan üstün gördü, tüm gücü ile fetih politikası güttü. Batıdaki gelişmeleri takip etmedi. Alınan yenilgilerden sonra askeri ve mali alan olmak üzere ilk kez ıslahatlar yaptı.

Dönemin Padişahları

III. Murat	İbrahim
III. Mehmet	IV. Mehmet
I. Ahmet	II. Süleyman
I. Mustafa	II. Ahmet
II. Osman	I. Mustafa
IV. Murat	

Duraklamanın Nedenleri

İç Nedenler

Merkezi Yönetiminin Bozulması: Balık baştan kokar misali önce padişahlık kurumu arkasından bütün Osmanlı kurumları bozuldu. I. Ahmet Döneminde veraset, ekber ve erşed kanunu ile son kez değişti: "En büyük ve en olgun hanedan üyesinin tahta çıkar" kuralı getirildi. Amaç taht

kavgalarını sona erdirmeyi ayrıca **sancak sistemi** kaldırılıp **kafes usulü** getirildi. Bu sistem ile tecrübesiz şehzadeler padişah oldu. Saray kadınları, ulema ve yeniçeriler sürekli devlet işlerine karışır oldu.

Çok uluslu yapı, genişleyen sınırlar yönetimi zorlaştırdı. Merkezi otorite sarsıldı. Eyaletlerde rüşvet ve iltimas arttı, sahte valiler türedi. Tımarlar para ihtiyacından iltizama çevrildi.

Önemli Bilgi: Sancak sistemi Orhan Gazi ile başladı. Sancaktan gelen ilk padişah I. Murat (Bursa Sancağı), sancağa son çıkan şehzade III. Mehmet idi. I. Ahmet kardeşi Mustafa'yı öldürtmedi. Ekber ve erşed uygulaması ile veraset sistemi son kez değişti. I. Ahmet'ten sonra tahta kardeşi Mustafa geçti.

Ekonominin Bozulması: Uzun süren, savaşlar, alınan yenilgiler, ganimetlerin azalması, **tımarın çökmesi** (iltizamın yaygınlaşması, üretimin durması, paralı askerlerin sayısının artması). Osmanlı ticaret yollarının önemini yitirmesi. Gümrük vergisinin azalması. Kapitülasyonların yaygınlaşması. Cülus bahşişinin hazineye yük olması. Saray masrafları. Ekonomik yapının bozulması toplumsal yapıyı da bozdu. "Düzensizlik düzen oldu." Celali İsyanları çıktı bu isyanlar köylünün toprağını terk edip şehre göç etmesine yol açtı. İşsizlik daha da arttı.

Ordunun Bozulması: Devşirme sistemi ve kanun-ı kadimin terk edilip yeniçeri ocağına usulsüz asker alınması. Yeniçerilerin sayısı hızla artması. Ocakta disiplinin bozulması "ocak devlet içindir" anlayışının terk edilip "devlet, ocak içindir" anlayışının yaygınlaşması, tımar sisteminin zayıflaması ile birlikte eyalet ordusu da zayıfladı. Yükselme de 5 bin olan yeniçeri sayısı 70 binlere yükselirken 200 bin kişilik eyalet ordusu hızla eridi, orduda denge bozuldu. Avrupa'daki teknik gelişmelere ayak uyduramayan Osmanlı ordusu Batının gerisinde kaldı. Donanmaya gereken önem verilmedi.

Eğitimin Bozulması: Beşik ulemalığı ile yetersiz bilginlerin türemesi, medrese eğitiminin bozulması, pozitif bilimlerden uzaklaşıp sadece dini eğitimin verilmesi

Dış Nedenler

Doğal sınırlara ulaşılması

Batı (Garp) : Batıda en geniş sınırlara **Bucaş Antlaşmasıyla** ulaşıldı. Podolya ve Ukrayna alındı. Batı da Viyana kapılarına kadar gittik, ittifakı görünce durduk. II. Viyana kuşatması sırasında Osmanlı'ya karşı kutsal ittifak kuruldu.

Güney: Mısır, Fas vs. Kuzey Afrika'yı aldık çölleri görünce durduk. Kızıl Deniz, Yemen, Basra vs. aldık okyanusu görünce durduk

Doğu (Şark): Ferhat Paşa Antlaşmasıyla Doğu'da (İran) en geniş sınırlara ulaştık. Zagros Dağlarında durduk.

Kuzey: Rus Çarı I. Petro öncülüğünde Rus knezlikleri (beylikler) birleşerek Çarlık Rusya'sı doğdu. Kuzey'de Kırım'ı aldık, Rusya karşısında durduk

GİTDİK GİTTİK DURDUK... En geniş sınırlara bu dönemde ulaştık.

Avrupa'nın Hızlı Yükselişi

Barut ve topu öğrenen krallar feodal yapıyı yıkip güçlü krallıklar kurdu. Pusula ile burjuva sınıfı coğrafi keşiflerini gerçekleştirdi. Yeni kıtalar bulundu (Afrika, Amerika) oranın değerli madenleri altın ve elmasları Avrupa'ya taşındı. Avrupa da sermaye birikimi ile ekonomi güçlendi. Matbaa ile aydınlar Avrupa'nın yapısını değiştirdi. Rönesans (yeniden doğuş) önce İtalya'da gerçekleşti. Pozitif bilimler, güzel sanatlar, edebiyat gelişti, ilgi arttı. Avrupa da araştıran, sorgulayan, soru soran nesiller yetişti. Din adamları kendilerini sorguladı. Almanya'da Reform başladı. **Martin Luther** öncülüğünde Protestanlık doğdu.

Reformun sonucunda yeni mezheplerin doğması ve Avrupa'da 30 yıl (1618 – 1648) sürece mezhep savaşlarının başlaması Osmanlı'nın işine yaradı. Bu dönemde Osmanlı rahat bir nefes aldı. Vestfalya Barış

sürecinde Augsburg Antlaşması hükümleri yenilendi. Yeni mezhepler Avrupa da kabul edildi. Kalvenizm, Protestanlık vs.

Vestfalya Barışı ile Avrupa mezhep siyasetini terk etti ve günümüz ulusal devlet siyaseti başladı. (Laik anlayış)

Duraklamanın Siyasi Olayları

Osmanlı ile İran kavgası mezhep, toprak kaynaklıdır. **Ferhat Paşa Antlaşması** ile **doğuda en geniş sınırlara** ulaşıldı. Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan alındı.

MÇ Önemli: Kasr-ı Şirin Antlaşmasıyla günümüz Türk İran sınırı çizildi.

FERHAT ŞİRİN

Doğu'da en geniş sınır FERHAT Paşa, günümüz derse, kesin sınır derse Kasrı ŞİRİN. Kasmaya gerek yok çok şirin...

İsterseniz hazır kalp çizmişken, ergenler gibi sevdiğinizin adını yazabilirsiniz... ☺

Şanlı Tarihimiz MÇ

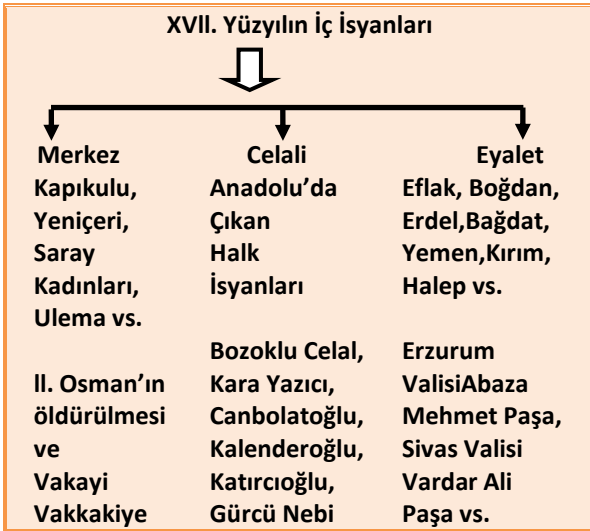
Genç Osman, Lehistan (Polonya) **Hotin Seferi** sırasında savaştan kaçan yeniçeri askerlerini duyunca ocağı kaldırma kararı verdi ama olmadı. Osmanlı Devleti, **Bucaş Antlaşması** ile topraklarına son kez toprak katıp **Batı da en geniş sınırlara** ulaştı.

Osmanlı ile Avusturya arasında tarihi antlaşma olan **Zitvatoruk Antlaşması (1606)** imzalandı. Osmanlı savaşı kazandı ama padişah Avusturya arşidüküne denk sayıldı. Siyasi üstünlük yitirildi. Osmanlı Devleti **Vasvar Antlaşmasıyla** 1664 tarihinde son kez Avusturya'dan toprak ve tazminat aldı.

II. Viyana Kuşatması (1683)

Osmanlıyı eski gücüne kavuşturmaktı. **Kutsal ittifak** (Avusturya + Venedik + Lehistan + Malta ve Rusya) karşısında Osmanlı yenildi. Sadrazam **Köprülü Kara Mustafa Paşa'nın** hırsı, Kırım Hanlığının destek vermemesi, gereken hazırlığın yapılamaması yenilgi de etkili oldu. **1699 Karlofça Antlaşması** imzalandı. Büyük çapta toprak kaybedildi. Avusturya Erdel ve Macaristan', Lehistan'a Podolya ve Ukrayna'yı, Venedik'e Dalmaçya ve Mora kıyılarını aldı. II. Viyana ile başlayan Türk ordusunun geri çekilmesi Sakarya Meydan Muharebesi ile son buldu. **Karlofça Antlaşması ile Duraklama Dönemi** sona erdi.

Duraklama Dönemi İç İsyanlar

İsyanların İki Temel Nedeni

- » Merkezi otoritenin zayıf oluşu
- » Ekonominin çökmesi

Merkez İsyanları

Devşirme sistemi ile birlikte yeniçeri ocağı da bozuldu. Ocağa aykırı asker alımlarının yapılması, maaşlarını zamanında ödenme-

mesi ve değeri düşük akçe ile ödenmesi. Sürekli padişah değişikliği isteği (cülus bahşişi). Yeniçeri sayısının hızla artması disiplinin bozulması. Ulumanın kıskırtması, "Ocak devlet içindir" yerini "Devlet ocak içindir" anlayışı merkez isyanlarının temel gerekçeleridir. İsyanlar inanılmaz boyutlara ulaştı. İlk kez tarihte isyan sonucu padişah öldürüldü. Genç padişah II. Osman, Yeniçeriler tarafında öldürüldü. IV. Mehmet Döneminde **Çınar Olayı** (Vaka-i Vakvakiye) yaşandı aralarında ünlü vezir Tarhuncu Ahmet Paşa'nın da yer aldığı 30 kadar devlet adamı saraydan alınarak idam edildi.

Vakayî Vakkakiye ile Yeniçerilerin II. Mahmud Dönemi'nde kaldırılma olayı olan Vakayî Hayriyeyi karıştırmayınız.

Celali İsyanları

İşsizlik, asayişin olmaması, eşkıyanın türemesi, artan vergiler, adaletsizlik, rüşvet, iltimas, iltizam ve **tımarların** haksız dağıtılması temel nedenleridir.

Yaklaşık 200 yıl sürdü. İlk isyan Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde **Bozoklu Celal** tarafından çıkarıldı adını da Celal'den aldı. Ülkede dirlik ve düzen bozuldu.

Eyalet İsyanları

Eflak, Boğdan, Erdel, Kırım gibi bağlı beylik ve Yemen, Bağdat, Basra gibi uzak eyaletlerde çıkan isyanlardır. Vergi ve asker vermemek için isyan ettiler.

Yeniçeri ve halk isyanları ayrılıkçı isyanlar değildir. DİKKAT Bu dönemde azınlık isyanları yoktur. Azınlık isyanları Dağılma Dönemi olayıdır. İsyanlar yönetim şekline ve rejimine de dönük değildir. Kişilere, otoriteye ve ekonomik sıkıntıya dönüktür.

MÇ SORU - 1

Aşağıdakilerin hangisi duraklamanın dış nedenleri arasında yer alır?

- A) Coğrafi keşifler
- B) Sanayi devrimi
- C) Merkantalizm
- D) Kapitülasyonlar
- E) Makyavelizm

MÇ SORU - 2

Aşağıdakilerin hangisi Celali isyanlarının temel gerekçesidir?

- A) Tımarın bozulması
- B) İltizamın bozulması
- C) Yeniçeri ocağının bozulması
- D) Batı tarzı ıslahatlar
- E) Yozgatlı (Bozok) Celal'in halkı kışkırtması

ÇÖZÜMLER:

1. Duraklama Dönemi diyor, dış diyor, o zaman yapıştır coğrafi keşifler. (A)
2. Celali isyanların temelinde tımar sisteminin bozulması vardır... (A)

Duraklama Dönemi Islahatları

Devleti eski gücüne kavuşturmak ve isyanları önlemek amacıyla yapıldı. İslahatlar yöneticilere bağlı kaldı, yüzeysel, halktan uzak, baskı ve şiddete dayalı, askeri ve mali ağırlıklı yapıldı. Avrupa etkisi söz konusu değildir

Osmanlı Tarihinin ilk Islahat girişimleri başarısızlıkla sonuçlandı.

I. Ahmet: Ekber ve Erşed ile taht kavgalarını önlemek istedi merkezi yapıyı daha da bozdu. Sadrazamı Kuyucu Murat Paşa isyanları zor kullanarak bastırdı. İlk kez içki yasağının Birinci Ahmet Döneminde olduğu ifade edilmektedir...

II. Osman (Genç Osman): Saray dışı evlilik yaptı. Şeyhülislam'ın ve ulemanın yetkilerini kısıtı. Yeniçeri ocağını kaldırmak istedi. Başkenti Anadolu'ya taşıma projesi de vardı. İlk köklü ıslahat düşüncesi ona aittir ama uygulayamadı.

IV. Murat (1623 – 1640): Yasakçı padişah olarak nam salan IV. Murat 11 yaşında tahta çıktı. Gece sokağa çıkmak, içki ve tütün tütündürmek yasak. Çok hiddetli olduğu hatta bir vuruşta atı ikiye böldüğü söylenir. Sorunların yasaklarla çözülmeyeceğini biliyordu bu yüzden sorunları araştırması için sadrazamı **Koçi Bey'e** risale hazırlattı.

Rapor önce IV. Murat'a sonra da Birinci İbrahim'e sunuldu. Koçi Bey, olayların sosyal ve ekonomik sıkıntılardan doğduğunu ehli olmayan kişilerin vali, kadı, müderris vs. yapıldıklarına değindi padişahın erken ölümüyle rapor uygulanamadı. Bağdat seferine çıkarak Bağdat'ı almayı başardı ve **Bağdat Fatihi** unvanı aldı. Kâtip Çelebi bu Dönemde "Mizan'ül Hak" adlı eserinde medreselerdeki vs. bozulmaları kaleme aldı.

Kemankeş Mustafa Paşa: IV. Murat ve İbrahim Paşa'nın sadrazamı. Yeniçeri Ocağını düzeltmek istedi, başaramadı.

Kemankeş

Kalkanı ok ile delen okçu birliği

Tarhuncu Ahmet Paşa: Yolsuzluklarla mücadele etti. Tersane ve saray masraflarını kısıp, gümrük gelirini artırdı. IV. Mehmet Döneminde sadece 9 ay sadrazamlık yaptı. İlk kez geleceğin bütçesini yaptı. Ekonomi kararları saray tarafından sevilmedi. Bostancı tayfası sadrazamı boğarak öldürdü.

Köprülüler: IV. Mehmet Döneminde Köprülü Mehmet Paşa **ilk şartlı** sadrazam olarak tarihe geçti. Oğlu **Köprülü Fazıl Ahmet Paşa** da babası gibi devleti iyi yönetti Duraklamanın Altın Çağı bu dönemde yaşandı. Bucaş ile Batı'da en geniş sınırlara ulaşıldı. 25 yıldır alınamayan Girit Adası alındı. Uyvar Kalesi alındı. **DİKKAT** Avusturya (Nemçe) Kralı "Uyvar Kalesi önünde bir Türk kadar güçlü..." sözünü Fazıl Ahmet Paşa için söyledi.

Köprülü Merzifonlu Kara Mustafa Paşa ise bu döneme uymadı II. Viyana bozgunu ve Karlofça Anlaşması ile devleti çökertti.

IV. MEHMET (AVCI) (1648 – 1687)

Annesi Hatice Turhan Sultan onu çok iyi yetiştirdi ve iyi bir tahsil gördü. Babası Sultan İbrahim'in öldürülmesi üzerine yedi yaşında padişah oldu. Ava ve edebiyata düşküncü. Padişahlığının ilk yıllarında ülkeyi annesi ve sadrazamlar yönetti. Yönetimi tek başına ele aldıktan sonra ise sadrazamlığı, Köprülü ailesine

verdi. Devlet eski gücüne kavuştu. Birçok isyanla mücadele etti. Batıda en geniş sınırlarına kavuşturdu. Hayatının büyük bir kısmı saray entrikalarıyla geçti. İkinci Viyana bozgunundan sonra, ordunun ve devlet erkânının oy birliği ile 1687'de tahttan indirildi. Sarayda hapis hayatı başladı. 1693'te Edirne'de vefat etti. Döneminde pek çok bilim insanı ve sanatkar yetişti. Anadolu ve Rumeli hisarlarını tamir ettirdi. İstanbul'da Yeni Cami ve Mısır Çarşısı onun döneminde inşa edildi. Ayrıca Hünkâr Kasrı, Safranbolu Köprülü Mehmet Paşa Camisi, İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Cami bu dönemde yapıldı.

EK BİLGİ: Avrupa'da XVII. Yüzyılda şu ünlü bilim adamları yaşadı. Kopernik gezegenlerin güneş etrafında döndüklerini buldu. Galileo, modern fiziğin kurucusu oldu. Kâinat bilimcisi ve teleskopun mucidiydi. Bacon (Beykın) doğayı deney ve gözlemle tanımaya çalıştı. Kepler, gezegenlerin tablosunu yaptı. Pascal (Paskal), hesap makinesini ve kendi adı ile anılan matematik formülünü buldu. Newton (Nivtin), yer çekimi kanunu buldu.

MÇ SORU

Duraklama Döneminde,

- I. Eşkinici tımarının bozulması
- II. Avarızın sürekli kılınması
- III. Beşik ulemalığı

Durumlarından hangileri Celali İsyanlarının ekonomik nedenleri arasında yer alır?

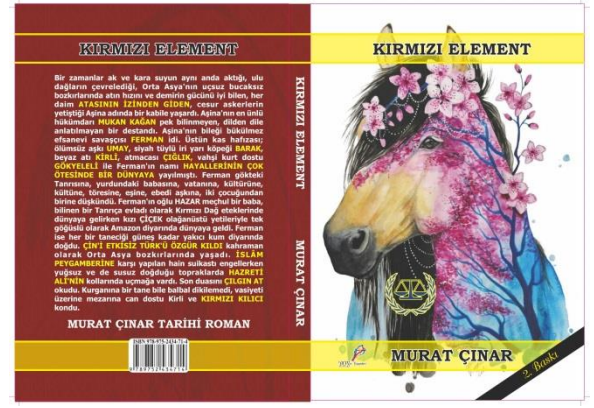
- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I ve III

CEVAPLAR

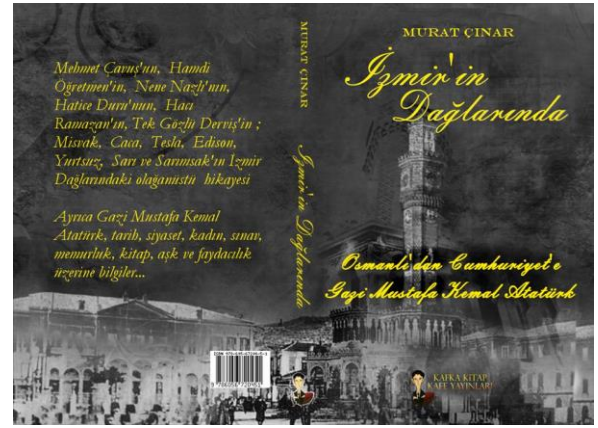
EŞKİNCİ TIMARI ve AVARIZ (olağanüstü durum vergisi) ekonomiktir. Beşik ulemalığı eğitim kategorisinde yer almaktadır... (C)

Duraklama Dönemi bilim insanları önemlidir. (Katip, Evliya, Koçi Bey, Hazerfen, Lagari Hasan Çelebi vs.)

KIRMIZI ELEMENT

İZMİR'İN DAĞLARINDA

MUTLAKA OKUNMASI GEREKEN KİTAPLAR

Nadirkıtap.com aramaya kitap adı ile birlikte murat çınar yaz gönül rahatlığıyla sipariş ver

PAS – SA – PAROLA

- A... Akıl Çağı sonrası gelen dönem
- K... İlk şartlı sadrazam
- K... Uyvar Kalesinde bir Türk kadar güçlü sözleri kime söylendi
- H... Unesco tarafından yazılacak “Dünya Tarihi” adlı eserde yer alacak tarihçimiz
- K... Moğolların Türkleşmesinde etkili olan Eyyübü ve Memlük ordusunda görev yapan Türkler
- K... Anadolu’daki Abaza ayaklanmasını bastırıp 35 yıl Osmanlı’yı yönetip Osmanlı topraklarında dirlik ve düzeni sağlayan ünlü sadrazam
- T... Kaniye Fatih komutan
- E... Verasetin son şekli
- İ... Ordu ile sefere çıkan son padişah
- Ü... Son kez sancağa çıkan padişah
- F... Özgürlük anıtını Osmanlı’dan alıp ABD veren devlet
- M... Yeniçeri isyanları
- D... Revan Köşkünü yaptıran padişah (Mimar Kasım Ağa)
- K... II. Kasrı Şirin Antlaşması 1746
- B... Celali İsyanlarının en şiddetli olduğu dönem
- A... Duraklama Devri ıslahatları daha çok hangi alanda yapılmıştır

M.Ç. CEVAPLAR

Aydınlanma – Köprülü Mehmet Paşa – Köprülü Fazıl Ahmet Paşa – Halil İnancık – Kıpçaklar – Köprülü Mehmet – Tiryaki Hasan Paşa – Ekber ve Erşed – İkinci Mustafa – Üçüncü Mehmet – Fransa – Merkez – Dördüncü Murat – Kermen Gerileme Dönemi – Birinci Ahmet – Askeri ve Mali

MÇ DESTEK HATTI

Facebook Şanlı Tarihimiz MÇ

Instagram murathocatarih